

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DE LA MOGOȘEȘTI, JUDEȚUL GIURGIU - CAMPANIA DIN 1995.

În campania din 1995 au fost cercetate mai multe complexe (două locuințe de suprafață și trei gropi), precum și o platformă din lut prevăzută cu patru vetre de foc. Pe lângă cantitatea impresionantă de ceramică, au fost descoperite și piese din bronz, os, corn, lut și piatră aparținând culturii Tei.

I. Introducere

I.1. În anul 1995¹, Institutul Român de Tracologie și Muzeul județean *Teoharie Antonescu* din Giurgiu au continuat investigațiile arheologice, începute în 1989, la Mogoșești, comuna Adunații Copăcenii².

I.2. Săpăturile au fost efectuate în trimestrele III-IV și au fost finanțate integral de instituția giurgiuveană.

II. Campania din anul 1995

II.1. *Amplasamentul.* Cum am precizat și cu alte prilejuri, vestigiile de interes arheologic se concentrează într-o zonă apărută natural din trei părți de malul abrupt al Argeșului și două râpe, pe malul drept al râului amintit.

Au fost deschise două suprafețe (notate S₁₃ și S₁₄), cu dimensiunile³ de 10x4 m, orientate N-S, paralele cu latura vestică a promontoriului și în prelungirea S₂₋₇, executate în anul 1989. Între latura vestică a celor două suprafețe și secțiunile menționate este o distanță de 3,00 m la capătul de nord și 4,00 m la capătul de sud.

Datorită condițiilor climaterice, S₁₄ nu a putut fi epuizată, adâncimea atinsă a fost de -0,45 m. În S₁₃ s-a ajuns până la pământul steril din punct de vedere arheologic, adică până la max. -1,10 m.

II.2. *Stratigrafia:*

II.2.a: strat vegetal, gros de cca 0,30-0,40 m, de culoare maro-închis, ce conține mult material arheologic eterogen, aparținând civilizației getice, Hallstatt-ului mijlociu (cultura Basarabi) și Bronzului mijlociu (cultura Tei).

II.2.b: sub stratul menționat se găsește altul, gros de cca 0,35-0,56 m, de culoare cenușiu-neagră, ce conține urmele purtătorilor culturii Tei.

II.2.c: în partea finală a stratului Tei au fost identificate și câteva fragmente ceramice aparținând culturii Glina, din Bronzul timpuriu.

II.2.d: la -0,95-1,10 m începe stratul viu, de culoare maro-deschis, cu nuanțe gălbui.

II.3. *Complexele.* Dacă în campaniile anterioare au fost investigate două locuințe (un bordei și o locuință de suprafață) și două gropi menajere, cercetările din anul 1995 s-au dovedit mult mai fructuoase în identificarea unor complexe (închise?). Trebuie precizat că toate complexele au fost descoperite în suprafața 13.

II.3.1. *Locuințe:*

• II.3.1.a: L₃ a avut orientarea SV-NE, era de suprafață, dimensiunea sesizată a fost de 2,20x1,93 m. Forma probabilă a fost dreptunghiulară, eventual cu colțurile rotunjite.

De sub cantitatea importantă de chirpici, care prezenta urmele unor pari groși de până la 0,08 m și a nuiclor, a putut fi recuperată o cantitate importantă de ceramică și resturi osteologice. Nu a fost identificată vreo vatră de foc sau altă amenajare interioară. De asemenea, nu au fost sesizate eventualele gropi de par.

În colțul nord-vestic al locuinței a fost cercetată o groapă (notată G_3), având o formă de sac (pornea de la -0,045 m, fundul ei găsindu-se la -1,26 m), care, printre alte materiale arheologice, adăpostea și un vas de provizii.

Adâncimea la care a fost sesizată locuința a fost de -0,42 m, coborând până la -0,53 m.

II.3.1.b: L_4 era orientată SSV-NNE, fiind, de asemenea, tot de suprafață. Dimensiunile reale nu pot fi precizate. Resturile arheologice, care ne fac să credem că avem de-a face cu o construcție, erau risipite pe o suprafață de 2,26x1,40 m.

Cantitatea de chirpici se rezuma la câțiva bulgări cu urme de nuiiele. În schimb, putem vorbi de un adevărat strat de cenușă (gros de cca 0,03 m), care acoperea aproape uniform perimetrul amintit. Și în acest strat, dar în special sub el, a fost descoperită o cantitate însemnată de resturi osteologice și piese litice (finite, dar în special sparte).

Adăpostul a fost identificat la -0,45 m, adâncimea lui maximă se găsea la 0,50 m.

Nu au fost găsite resturile vreunei vetre de foc sau gropi de par.

II.3.2. *Gropi:*

II.3.2.a: G_3 a fost surprinsă, așa cum am precizat deja, în perimetrul locuinței numărul 3. Diametrul gurii a fost de 0,62 m, iar diametrul fundului gropii era de 0,68 m.

Inventarul complexului cuprindea chirpici fragmentar, două fragmente de ceramică, un vas întreg și un altul fragmentar, care fusese folosit drept capac pentru recipientul menționat, precum și 6 așchii de os și multă cenușă.

II.3.2.b: G_4 se găsea la 0,50 m de o platformă de lut, avea tot o formă de sac, inventarul ei fiind compus din 11 fragmente ceramice, 86 fragmente de os și multă cenușă.

Gura gropii, cu diametrul de 0,78 m, a fost sesizată la -0,52 m. Fundul gropii, cu diametrul de 0,85 m, se găsea la -1,26 m.

II.3.2.c: G_5 , în formă de sac, era amplasată la cca 0,83 m în spatele (?) locuinței 3. Ea s-a conturat la -0,43 m și fundul ei se afla la -1,07 m. Gura avea un diametru de aprox. 0,56 m, iar fundul de -0,64 m.

Materialul arheologic adăpostit s-a dovedit a fi eterogen, alături de ceramică fragmentară găsindu-se mult chirpici, oase și așchii de silex. Interesant, urmele de cenușă erau foarte slabe.

II.3.3. O altă amenajare este platforma de lut bine ars (ușor convexă), având o formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 2,34x1,75 m, grosimea neuniformă, de cca 0,05 m, cota maximă fiind atinsă în zona centrală (0,08 m). Au fost constatate mai multe refaceri, acestea fiind făcute mai ales în partea vestică. Orientarea ei era NNV-SSE. Ea a fost ridicată direct pe pământ. Partea superioară a fost surprinsă la -0,45 m.

Materia primă din care a fost construită era un lut de bună calitate, cu rare impurități, reprezentând mai ales pietricele și minuscule fragmente ceramice.

Platforma nu a fost prevăzută cu bordură, în schimb, la fiecare din cele patru colțuri a fost descoperită o vatră de foc.

Pe toată suprafața platformei, dar mai ales în apropierea vetrelor de foc, au fost găsite bogate cantități de resturi osteologice și câteva fragmente ceramice.

II.3.4. *Vetre de foc:*

II.3.4.a: V_4 se găsea la colțul nord-vestic al platformei. Era ridicată, ca de altfel toate construcțiile de acest tip, direct pe sol. Avea o formă ușor ovală, diametrul maxim fiind de 0,76 m. A fost cunoscut mai multe refaceri. A fost sesizată la -0,41 m.

II.3.4.b: V_5 , cu diametrul maxim de 0,64 m, beneficiind și ea de refaceri, a fost descoperită la colțul nord-estic. Adâncimea la care a fost surprinsă este de -0,40 m.

II.3.4.c: în colțul sud-vestic se găsea V_6 . Diametrul maxim era de 0,68 m. Se afla la -0,40 m.

II.3.4.d: având diametrul de 0,72 m și aflându-se la -0,42 m, V_7 era amplasată în colțul de sud-est al platformei.

III. Materialul arheologic. Cantitatea totală de material recuperat în campania din anul 1995 a fost mai redusă decât în cercetările anterioare. De asemenea, există diferențe notabile între diferitele categorii de material descoperite în 1989 și chiar 1993 și ultimele investigații. Amintim aici lotul masiv de resturi osteologice, descoperite, în special, pe platforma de lut ars.

III.1. Piese *litice*:

III.1.1: din *piatră cioplită*:

III.1.1.a: *lame* din silex, 3 bucăți, descoperite în L₃, L₄ și lângă V₄.

III.1.1.b: *gratoare*, 5 bucăți, descoperite în L₃ și 4, lângă V₃ și în G₃.

III.1.1.c: *burine*, 2 bucăți, găsite în L₃ și lângă V₂.

III.1.1.d: *așchii* de silex, identificate cu precădere în L₄ și în apropierea vetrelor de foc.

III.1.2: din *piatră șlefuită*:

III.1.2.a: un *Krummesser* de gresie nisipoasă, descoperit în L₃.

III.1.2.b: 3 fragmente de *râșniță*.

III.2. Obiecte din lut:

III.2.1. *fusaiole*:

III.2.1.a: în *formă de disc*, 2 bucăți, nedecorate, fragmentare, găsite în L₃.

III.2.1.b: o fusaiolă *conică*, nedecorată, descoperită în stratul arheologic.

III.2.1.c: o fusaiolă în *formă de mosor*, recuperată din L₄.

III.2.2: două *roțițe de car în miniatură*⁴, una cu bucsă pe ambele laturi, nedecorată, identificată în partea de nord-vest a platformei de lut ars, alta fragmentară, descoperită în G₄.

III.2.3: un *capăt de băț*, găsit în L₃.

III.3. Piese din os și corn:

III.3.1: Piese din os:

III.3.1.a: *ace*, 4 bucăți, descoperite în L₃.

III.3.1.b: un *tub pentru ace*, găsit tot în L₃, dar nu împreună cu acele.

III.3.1.c: 2 *sule*, recuperate din L₄, respectiv din stratul arheologic.

III.3.1.d: o *daltă* ruptă din vechime, identificată în G₃.

III.3.2: Piese din corn: 2 *topoare* fragmentare din corn de cerb, scoase la lumină din L₃.

III.4. Piese din bronz:

III.4.1: *mărgelile tubulare*, 4 bucăți, realizate prin rularea unor foițe subțiri din bronz, descoperite lângă V₃, însă fără a prezenta urme de ardere secundară.

III.4.2: un *ac* de tip Rollen(kopf)nadel, recuperat din L₃.

III.5: Ceramica:

III.5.1: După *pastă*, ceramica descoperită în campania din anul 1995 se împarte, la fel ca și cea găsită în investigațiile anterioare de la Mogoșești, în două categorii:

III.5.1.a: *grosieră*, cu impurități (nisip cu bobite mai mari) în compoziție.

III.5.1.b: *fină*, realizată din lut bine ales și optim frământat.

III.5.2: *Formele recipientelor*:

III.5.2.a: din *pastă* de tip *a* au fost realizate mai ales vase de dimensiuni mari și mijlocii:

- oale în *formă de sac* (fig. 1/2, 3), dintre care una întreagă, descoperită în G₃;

- oale *borcan* (fig. 1/1);

- *castroane* (fig. 2/1; 3/1-2; 4/1, 2; 5/1, 2), unele cu buza ușor evazată, altele cu marginea adusă înspre interior;

- *străchini* (fig. 4/3);

- recipiente cu *corpul bombat și dotate cu două torți* (fig. 2/2; 3/3);

- vase în *miniatură*, recuperate de pe platforma de lut ars;

- un *pahar* fragmentar, găsit în L₄.

III.5.2.b: ceramica de categoria *b* cuprindea următoarele forme (de dimensiuni reduse):

- *cănițe* descoperite în L₃ și 4;
- *castroane* (fig. 6/3), toate cu buza trasă spre interior;
- *străchini* (fig. 6/2);
- *pahare* (fig. 7/2, 3), identificate, exclusiv, pe platforma de lut ars;
- *cești* (fig. 6/1; 7/5; 8/2);
- *recipiente în miniatură*.

III.5.3: *Decorul ceramicii:*

III.5.3.a: ceramica *grosieră* este ornamentată cu *Besenstrich*, în special vasele mari, brâuri alveolate sau crestate, amplasate pe gât, sub buză sau în zona de maximă bombare a recipientelor. Buzele erau prevăzute cu creștături sau alveole, fiind în unele cazuri îngroșate în partea dinspre exterior. Uneori torțile și brâul sunt înlocuite cu mici butoni aplicați sau trași din pastă.

III.5.3.b: vasele din pasta de tip *b* beneficiază de un decor mai elaborat, realizat în *Stichkanaltechnik*. Ornamentul apare pe toate segmentele recipientelor: buză, gât, umăr, corp, fund. Desigur, destul de multe recipiente de dimensiuni mici nu au fost decorate.

Dintre ornamente, o frecvență sporită o au liniile paralele - orizontale ori verticale - dispuse sub buză, pe corp, la incidența dintre gât și corp, în zona fundului. Deseori, apar și triunghiurile hașurate, romburile. Interesant, șirul de S-uri a fost întâlnit numai pe câteva recipiente. Evident, atunci când un vas a fost decorat, rareori beneficiază de un singur element de decor, ci este posesorul unui registru mai complex.

III.5.4: *Torțile:*

III.5.4.a: late, în bandă; apar, mai ales, pe oalele mari.

III.5.4.b: în bandă, dar înguste, ce se găsesc pe recipientele de dimensiuni reduse.

III.5.4.c: unele torți sunt triunghiulare, pronunțat ovale sau aproape dreptunghiulare în secțiune (au fost identificate pe toate categoriile de vase).

III.5.4.d: torțile pornesc direct din buză (mai ales la cești), de sub buză, de pe umăr.

III.5.5: *Fundurile*. Acestea pot fi ușor albiate, lise, "ascuțite". La unele cești fundul este decorat.

IV. Unele concluzii. După trei campanii de săpături (1989, 1993, 1995), rezultatele obținute impun unele aprecieri globale:

IV.1: Chiar dacă suprafața cercetată este relativ redusă, se poate spune că așezarea Tei de la Mogoșești este un obiectiv arheologic important pentru Bronzul mijlociu din Muntenia. Astfel, materialele scoase la lumină, ne referim în special la ceramică, arată că între fazele II și III, așa cum au fost ele definite până în prezent⁵, își face loc o "perioadă de tranziție", pe care ne permitem să o denumim cu *materiale de tip Mogoșești*. Evident, această secvență se bazează exclusiv pe o *interpretare a decorului ceramicii fine*; la Mogoșești, ca de altfel în majoritatea stațiunilor Tei, nu putem vorbi de criterii stratigrafice în definirea unor etape în evoluția culturii.

Analiza ceramicii de tip *b*, care a relevat o seamă de combinații de decor, ale căror elemente defalcate ar corespunde separat fazelor II și III, ne îndreptățește a pune întrebarea dacă periodizarea actuală a culturii Tei este cea reală. Ceea ce a fost descoperit la Mogoșești, dar și în alte locuri din Muntenia, arată că schema cronologică imaginată trebuie să sufere modificări. Dar acest lucru nu trebuie făcut forțat, ci sunt necesare judecăți care să se întemeieze atât pe repere stratigrafice certe, cât și pe o (re-?) analiză a materialelor scoase până în prezent la lumină.

Promițătoare ni se pare identificarea în L₃ a unui fragment ceramic (fig. 6/1) care ne permite stabilirea unor legături clare cu faza a III-a a culturii Verbicioara. Raporturi ale culturii Tei cu această manifestare culturală din dreapta Oltului au mai fost sesizate și cu alte ocazii⁶. Importuri Verbicioara, dar de data aceasta dintr-o fază mai târzie, au fost recent scoase la lumină în așezarea Tei IV de la București-Lunca Bârzești, punctul 2⁷.

Notabilă este și prezența la Mogoșești și a unui fragment de castron cu toartă orizontală ușor supraînălțată (fig. 3/1), cu analogii la Mironești-*Coastă*⁸, într-o așezare Tei III, sau la Daia⁹, într-un punct cu vestigii Tei IV. Această descoperire atestă încă odată că, pătrunderea unor influențe sudice (macedonene) s-a făcut mai devreme decât se bănuise anterior.

IV.2: La Mogoșești, într-un perimetru redus, au fost descoperite patru complexe pe care noi le-am notat ca locuințe (L_{1-4}). Dintre acestea, trei sunt de suprafață, iar una este un bordei (L_2). Dacă complexele de suprafață constituie un grup compact, bordeiul este situat excentric.

Așa cum am precizat și cu alte prilejuri¹⁰, L_1 se pare că deținea un rol aparte. Materialul descoperit în perimetrul ei denotă acest fapt (fig. 5/3-4; 7/1, 3-4; 8/1, 3-4; 9/1-6). Un argument în plus credem că este și cantitatea de chirpici găsită în L_1 , relativ mică, aceasta în comparație cu L_3 . Posibil ca locuința numărul 1 să fi fost un adăpost, care nu a beneficiat de pereți pomostiți cu lut. Pe când L_3 și bordeiul (L_2), în mod sigur, au avut pereții dintr-o plasă de nuielă acoperită de lut.

Concluzia noastră privind caracterul deosebit al L_1 (impropriu catalogată drept locuință !) este confirmată și de prezența platformei de lut ars, flancată de 4 vetre de foc.

Platforma de lut ars, cele 4 vetre de foc care o încadrau, precum și vetrele de foc din interiorul L_1 și G_4 (cu inventarul ei mai deosebit) întăresc cele spuse de noi.

Așadar, credem că până în prezent la Mogoșești s-au descoperit două construcții (L_2 și 3) care au servit la locuit, una (L_1) de cult (?) în legătură cu care trebuie puse platforma de lut ars cu vetrele sale și, posibil, G_4 .

Ceea ce am notat ca L_4 , a fost probabil un fel de șopron.

IV.3: Pe lângă ceramică, interesante se dovedesc și piesele din metal. Într-o intervenție anterioară¹¹, am prezentat obiectele din bronz și argint găsite - mai ales - în L_1 . Piesele descoperite în campania din anul 1995 completează deja bogatul lot - pentru o așezare Tei - de astfel de obiecte. Cantitatea de piese din metal ar reclama (poate ?) existența unui atelier de profil. Investigațiile de până acum nu certifică o astfel de construcție. De asemenea, nu au fost descoperite tipare de turnat.

IV.4: Nici în campania din anul 1995 nu am putut aduce date suplimentare cu privire la șanțul care taie de la E la V promontoriul. Posibil ca acesta să fi fost săpat de purtătorii culturii Tei. Dar nu poate fi exclusă și ipoteza că el este un element de apărare ridicat de comunitatea Basarabi sau chiar de geții care au trăit în zonă. Singurul impediment în susținerea acestei ultime aserțiuni este faptul că, până în prezent, nu am identificat straturi clar conturate și complexe (în afara unei gropi Basarabi) ale locuitorilor din Hallstatt și La Tène.

Cristian SCHUSTER (București),

Traian POPA (Giurgiu)

NOTE

1. Cu privire la investigațiile din 1995, vezi și: *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1995, A XXX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice, Brăila, 2-5 mai 1996*, Brăila, 1996, p. 79-80.

2. Pentru cercetările anterioare, vezi: C. Schuster, *SympThrac*, 8, Satu Mare-Carei, 1990, p. 103-105; C. Schuster, T. Popa, *Cercetări arheologice în aria nord-tracă*, I, 1995, p. 147-156; idem, *BMJG*, I, 1995, I, p. 33-36.

3. Din greșeală, în *Cronica*, p. 79, dimensiunile precizate au fost de 10x2 m.

4. Despre roțițele de car în miniatură din Epoca bronzului din România, implicit despre cele din mediul culturii Tei, vezi: C. Schuster, *Thraco-Dacica*, XVII, 1996, 1-2, p. 117-137.

5. V. Leahu, *Cultura Tei*, București, 1966, p. 101-115; idem, *CA*, IX, 1992, p. 70-71.

6. D. Berciu, *Dacia*, N.S., V, 1961, fig. 4/5, 17/3; V. Leahu, *Cultura Tei*, București, 1966, p. 162-163; idem, *SCIV*, 17, 1966, I, p. 16; S. Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii*, I, București, 1978, p. 51.

7. V. Sandu, CAB, IV, 1992, pl. X.
8. C. Schuster, T. Popa, *op. cit.*, p. 37.
9. V. Leahu, CA, V, 1982, pl. III/4-6.
10. C. Schuster, T. Popa, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, 1995, p. 147-148; idem, BMJG, I, 1995, 1, p. 34.
11. C. Schuster, SCIVA, 33, 1992, 1, p. 81-83.

DIE GRABUNGEN VON MOGOȘEȘTI, BEZIRK GIURGIU. DIE KAMPAGNE AUS DEM JAHR 1995

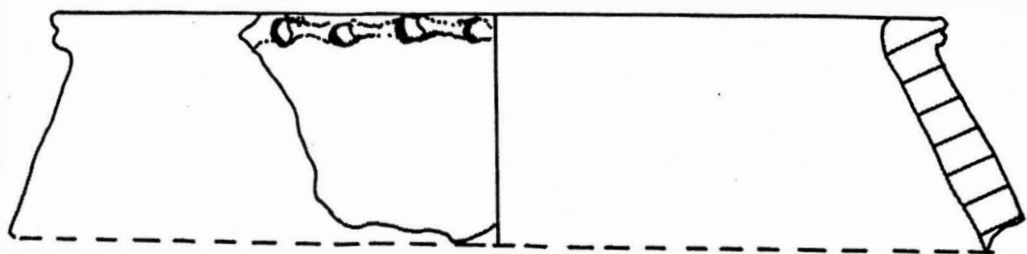
(Zusammenfassung)

Die archäologischen Forschungen in der Tei-Siedlung bei Mogoșești führten 1995 zur Entdeckungen von einer Oberflächenwohnung (L_3), eines Schuppens (?; L_4), einer viereckigen gebrannten Lehmplattform, die in jeder Ecke mit einem Herd (V_{4-7}) versehen wurde, und drei Gruben (G_{3-5}).

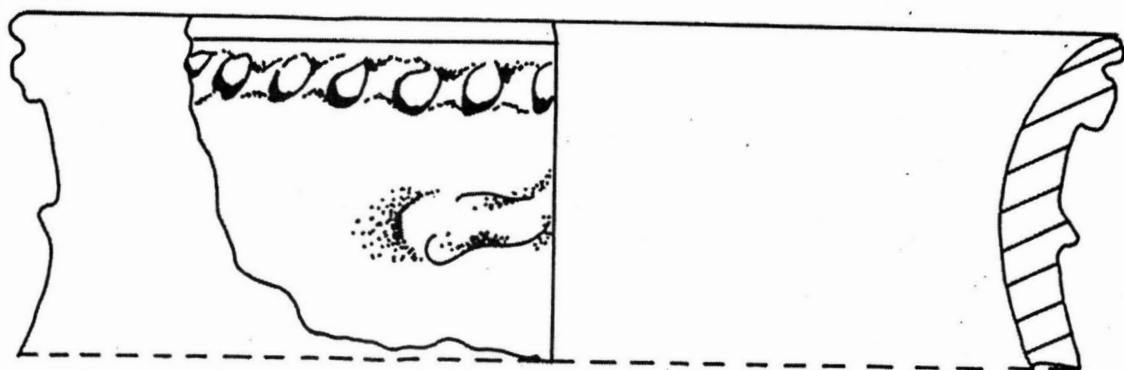
Die gefundene Keramik, hauptsächlich die der feinen Machart, bekräftigt erneut unsere Annahme, daß es sich in Mogoșești um eine Siedlung einer Übergangsstufe von Tei II zu Tei III handelt. Um weiter das chronologische Bild der Tei-Kultur nicht unnötig zu komplizieren, reden wir von *Materialen des Typs Mogoșești*.

ERKLÄRUNG DER ABBILDUNGEN

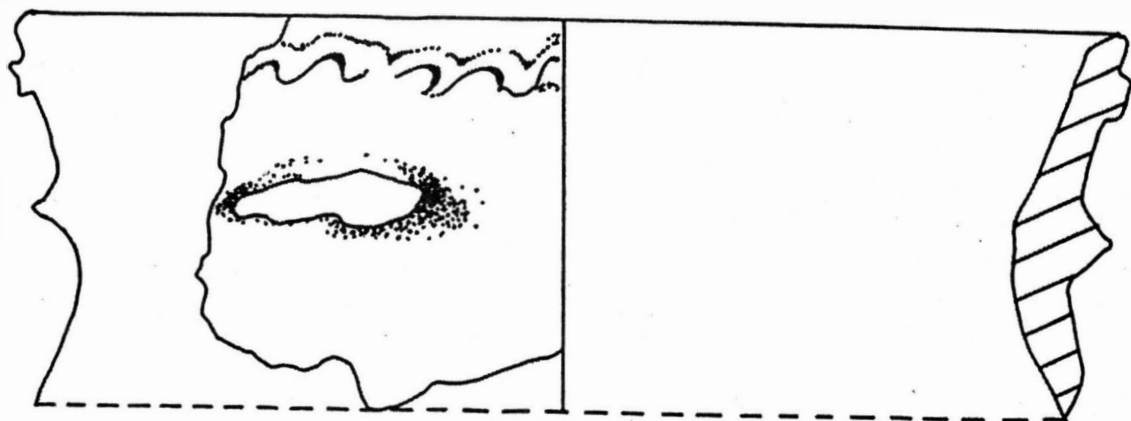
- Abb. 1 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:1.
 Abb. 2 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:2.
 Abb. 3 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:1.
 Abb. 4 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:2.
 Abb. 5 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:1 (fig. 1, 3-4) und 1:2 (fig. 2).
 Abb. 6 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:1.
 Abb. 7 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:1.
 Abb. 8 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:1.
 Abb. 9 - Mogoșești: Keramik. Maßstab 1:1.

1

2

3

Fig. 1 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:1.

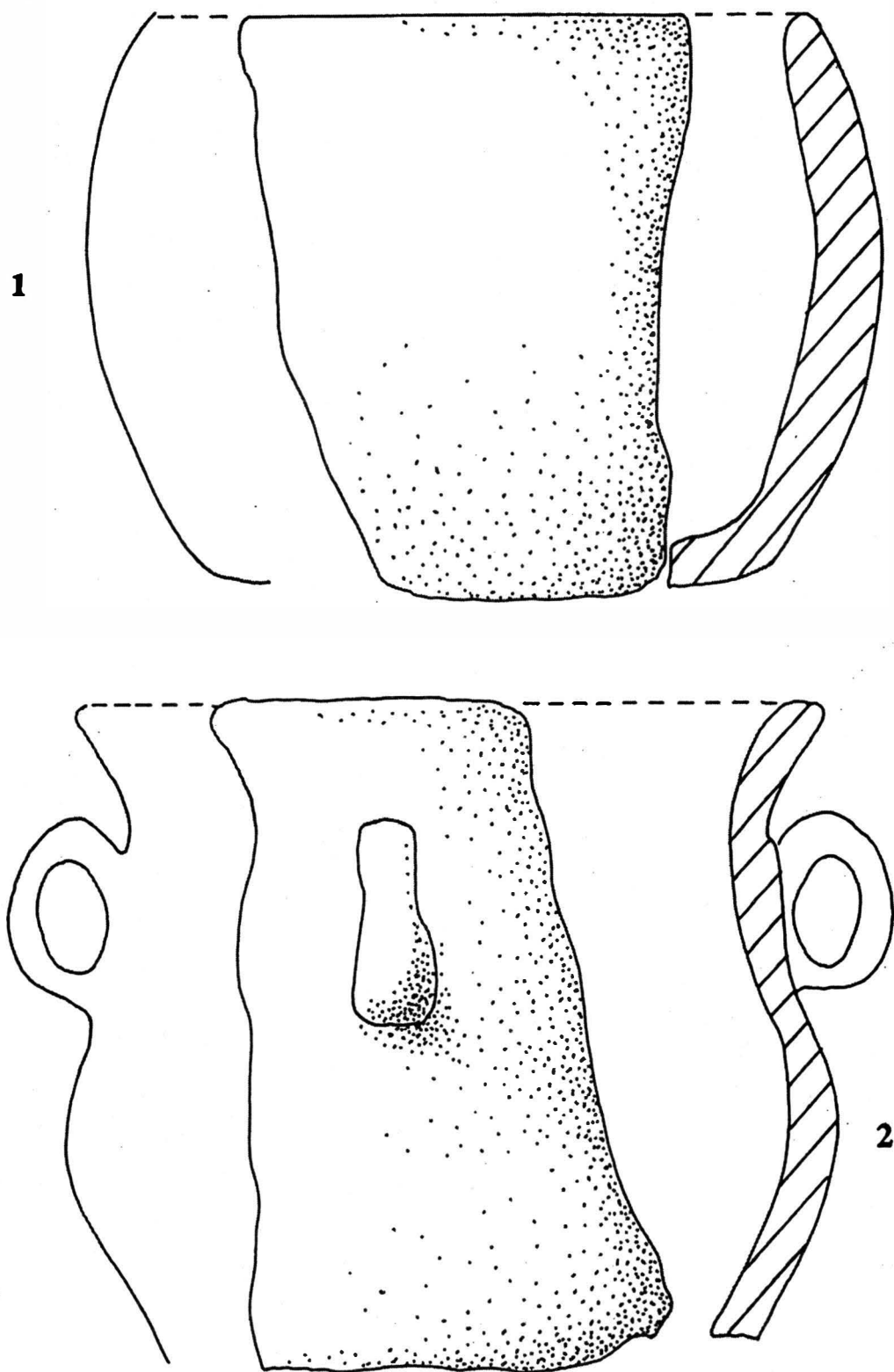

Fig. 2 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:2.

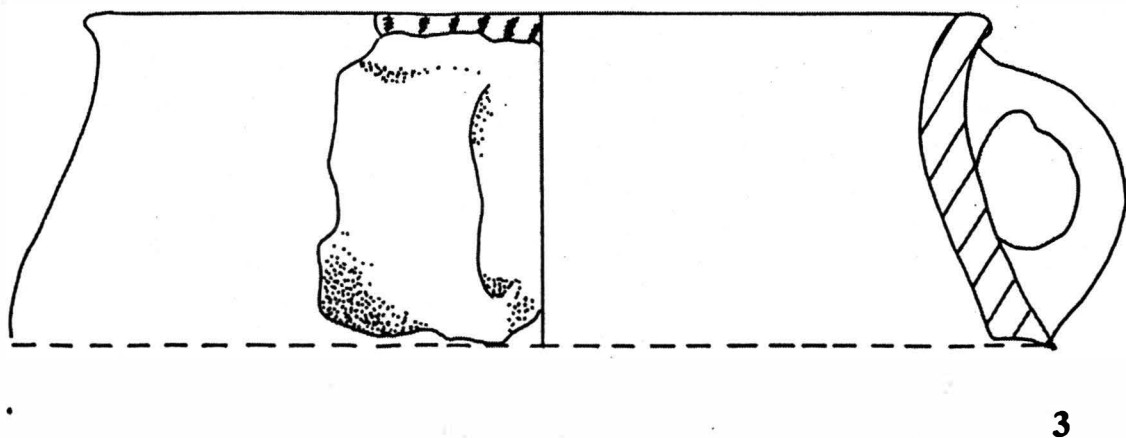
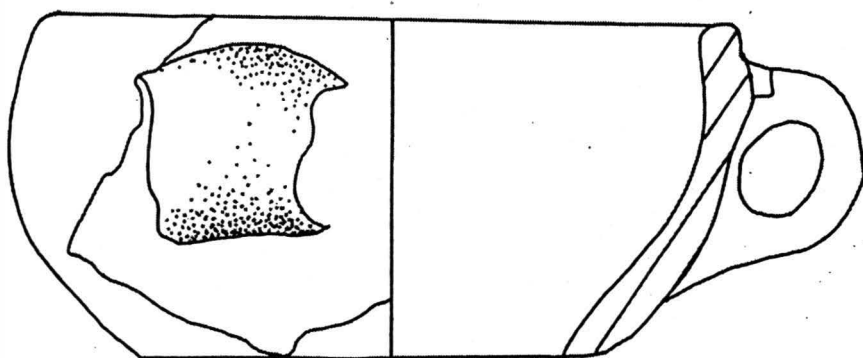
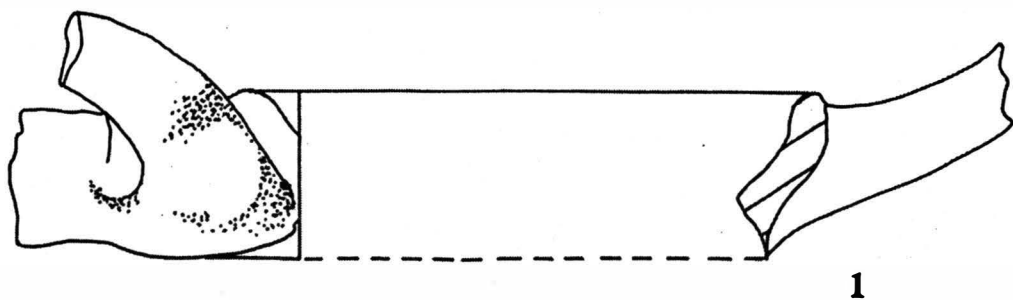

Fig. 3 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:1.

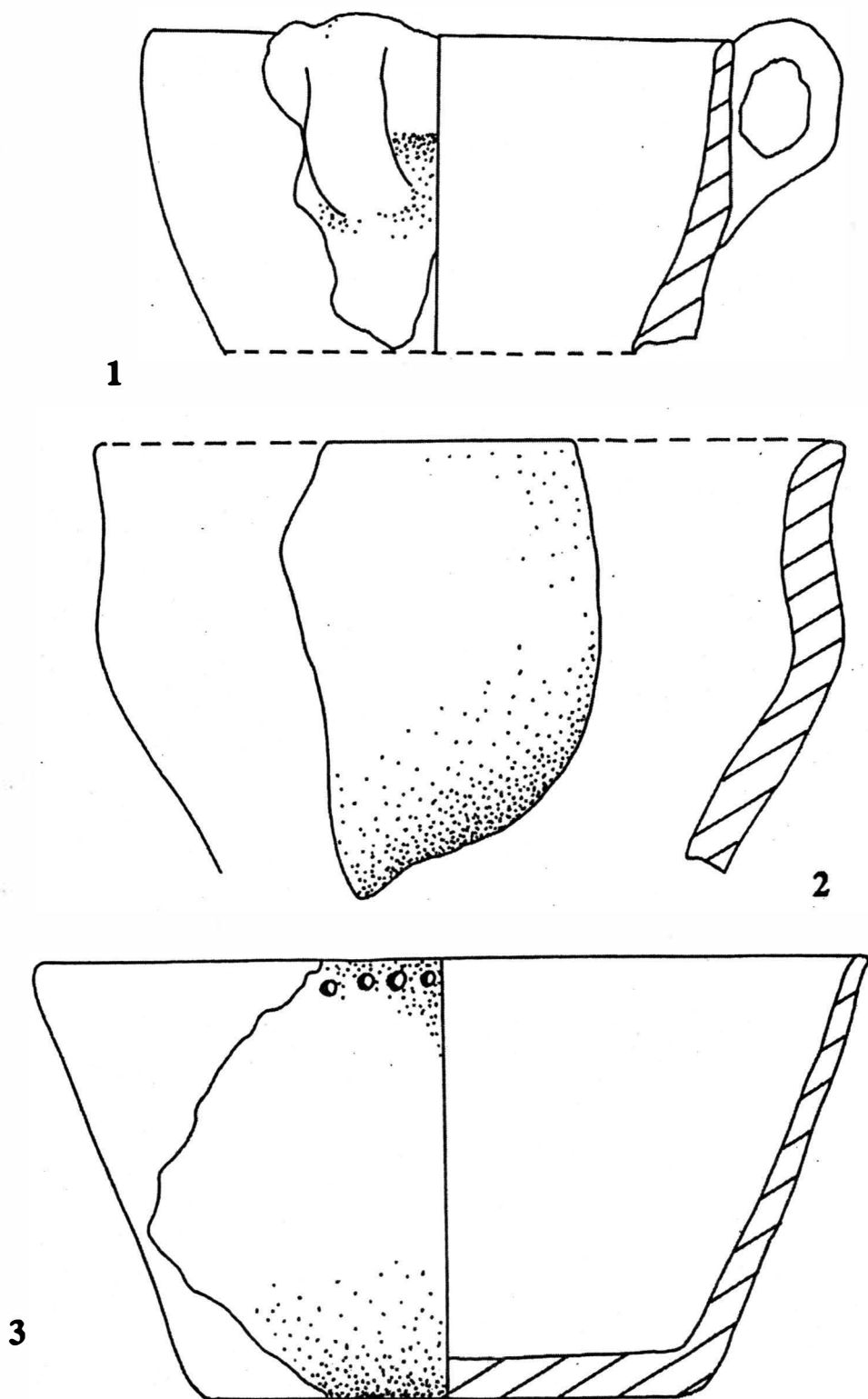

Fig. 4 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:2.

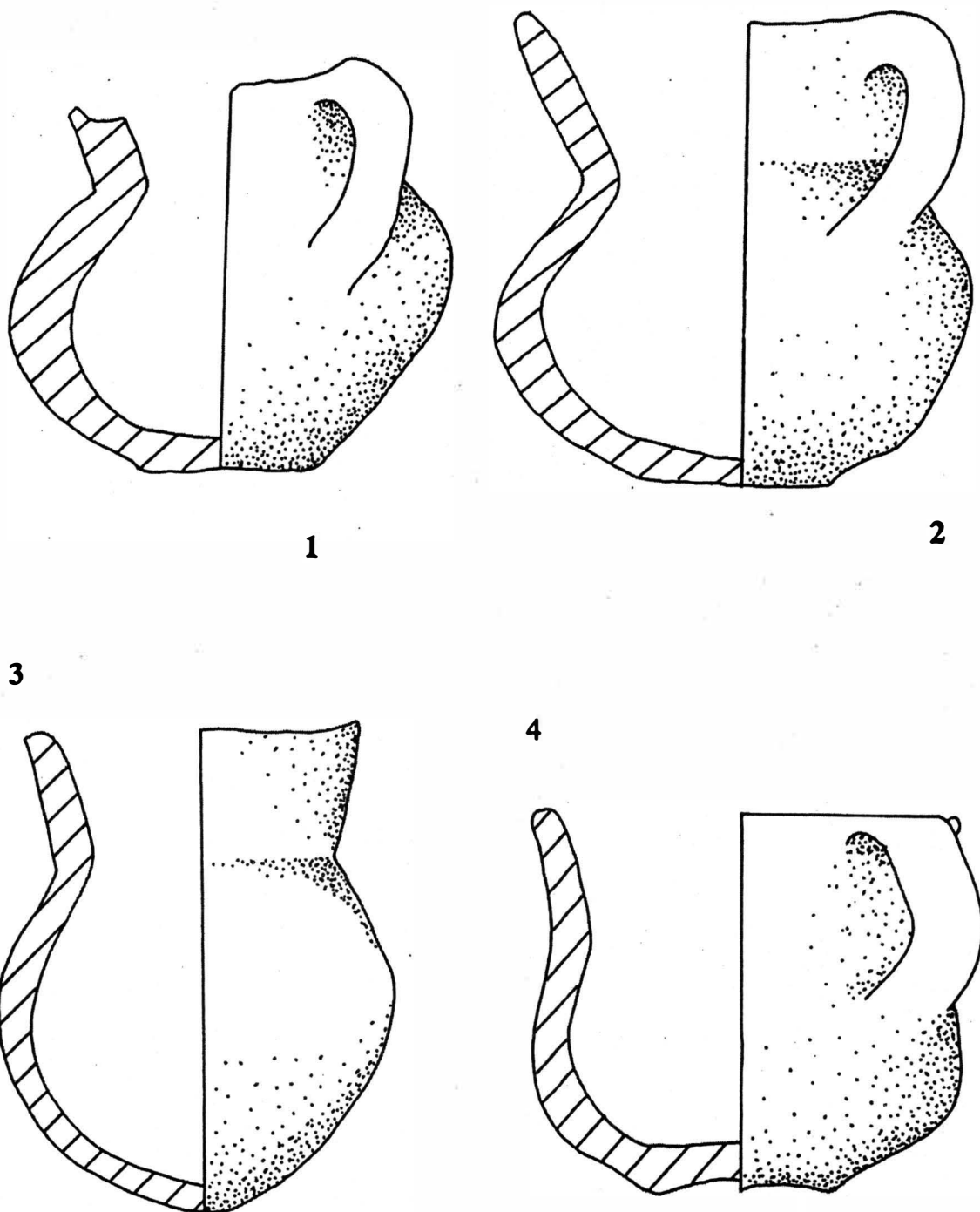

Fig. 5 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:1 (fig. 1, 3-4) și 1:2 (fig. 2).

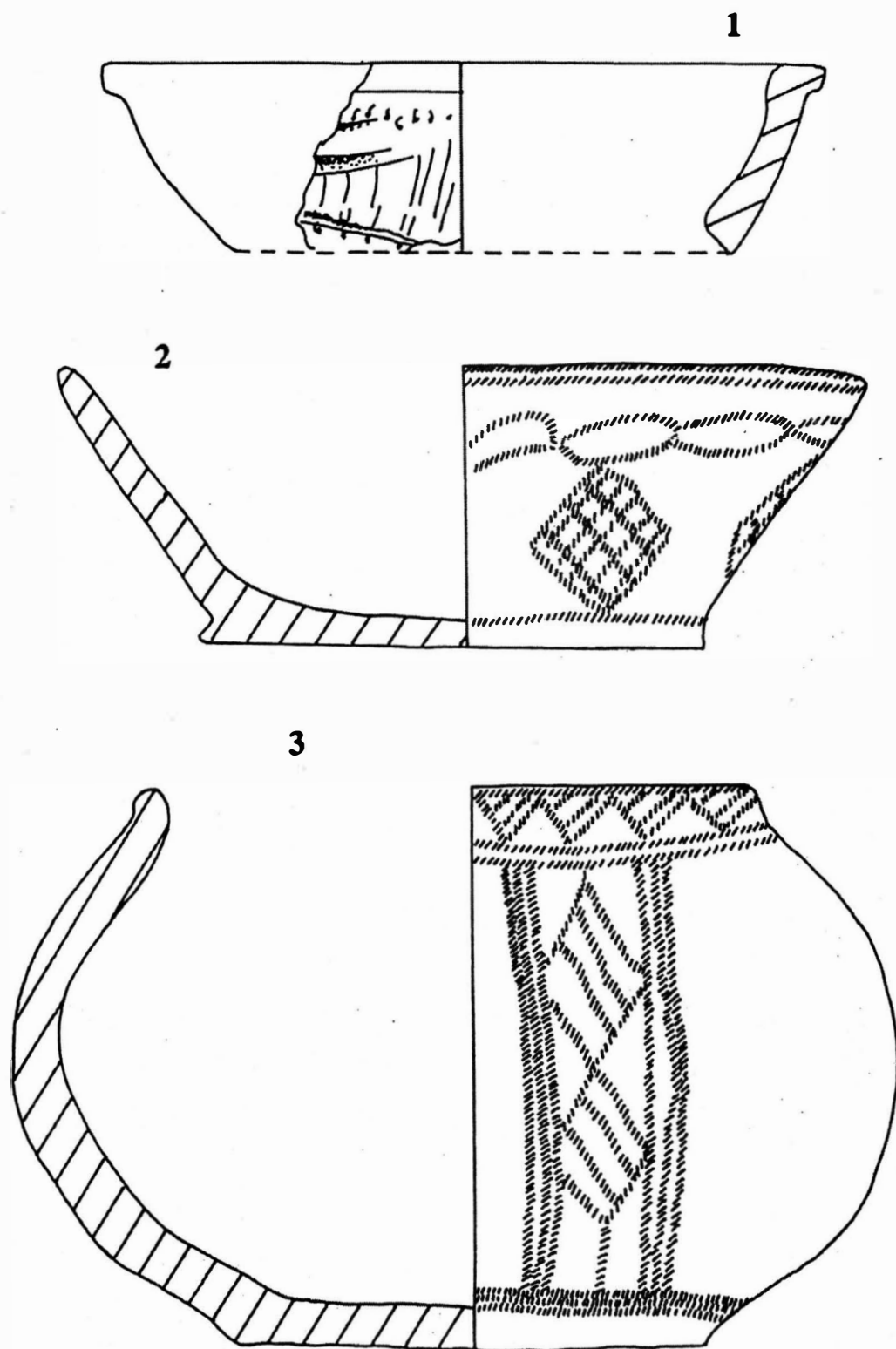

Fig. 6 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:1.

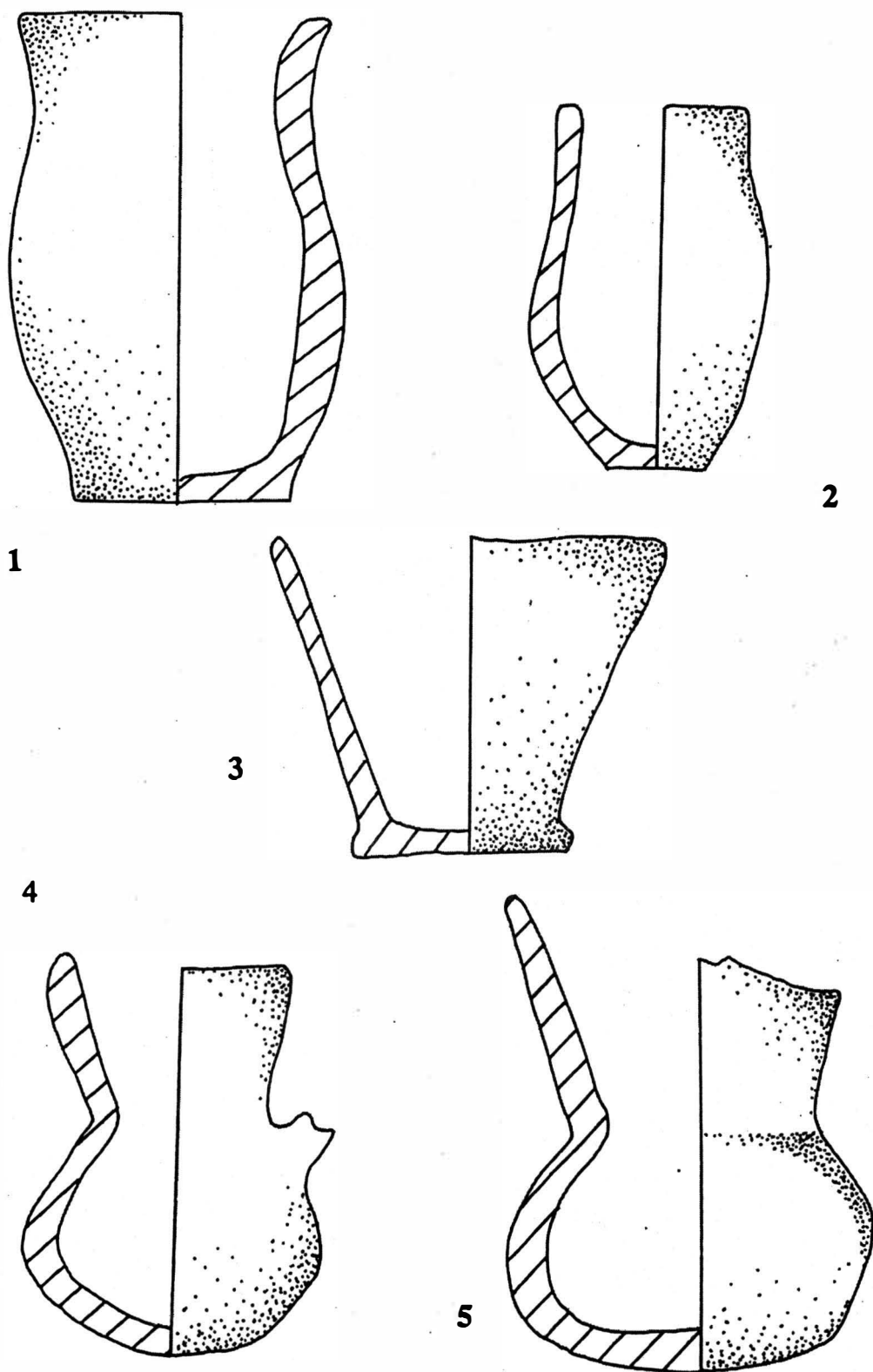

Fig. 7 - Mogoșești: Căramidă. Scara 1:1.

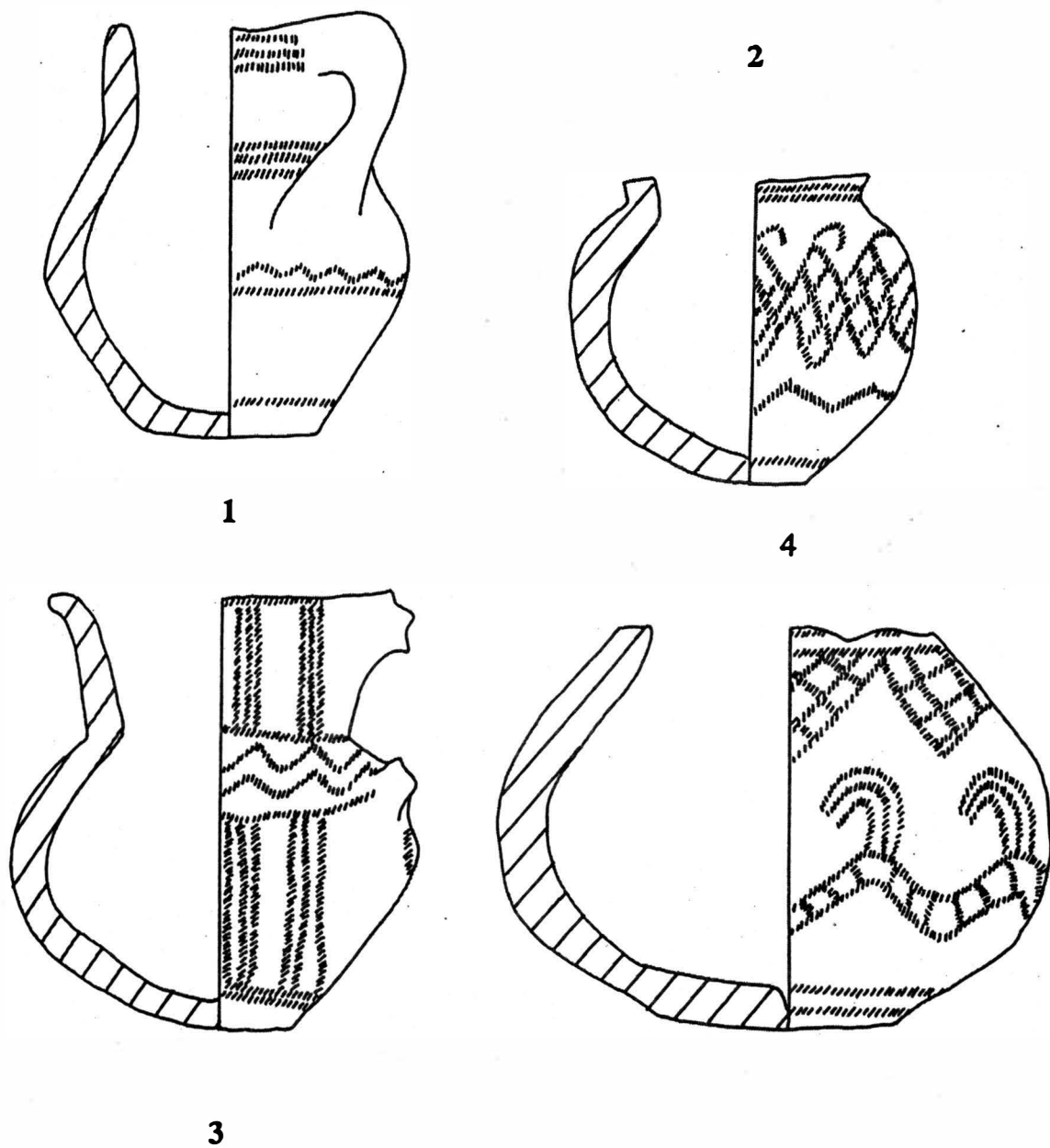

Fig. 8 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:1.

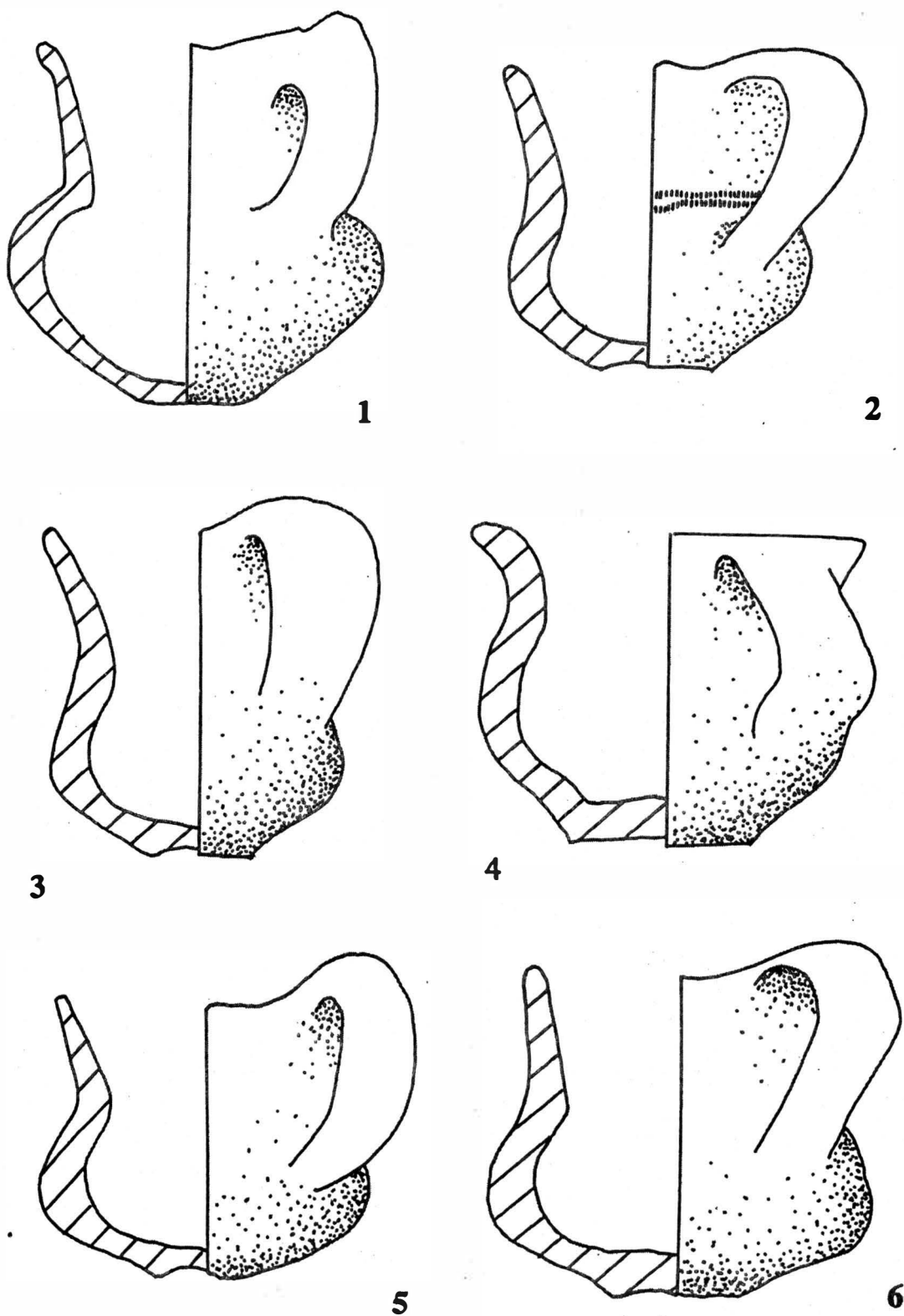

Fig. 9 - Mogoșești: Ceramică. Scara 1:1.